

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ για ΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ εξετάσεις Γ' λυκείου ΕΠΑ.Λ.

ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πρόοδος και συντήρηση

Μέσα στην ιστορική πορεία του πνεύματος δύο αντίθετα ρεύματα υφαίνουν με την ορμή τους την κίνηση των ιδεών. Το ένα ωθεί ακάθεκτα προς τα εμπρός, προς κάτι ανείπωτο ακόμη, κάτι που δεν έχει άνετα σαρκωθεί στη σκέψη και στη διατύπωση, δεν έχει πραγματοποιηθεί, αλλά θέλγει σαν πυρετώδης προσμονή. Το άλλο αντιστέκεται και προσπαθεί με σύνεση και περίσκεψη να κρατήσει το με αγώνες πραγματοποιημένο, το δοκιμασμένο, τη θετική και σίγουρη κατάκτηση που λαμποκοπά σαν ώριμος καρπός.

Φυσική τάση του ανθρώπου η πρώτη. Φυσική και η δεύτερη. Ποτέ δεν αναπαύεται το πνεύμα μας σε ό,τι έγινε πάρα πολύ οικείο. Αλλά και ποτέ δε θυσιάζουμε αλόγιστα ό,τι με πόνο έγινε, επί τέλους, δικό μας. Το πρώτο είναι η ακοίμητη λαχτάρα. Το δεύτερο η φρόνιμη πρόνοια. Όταν λείπει η ορμή προς το νέο, πέφτουμε στην αποτελμάτωση. Όταν δε συντηρούμε το καταχτημένο, αίρεται μαζί με τη συνέχεια και κάθε παράδοση και αιωρούμαστε με τις ρίζες στον αέρα. Και τα δύο μαζί, πρόοδος και συντήρηση, συνθέτουν τη ζωή του πνεύματος, ασφαλίζουν την εσωτερική συνοχή αλλά και την αδιάκοπη ανανέωσή του.

Αν όμως πρόοδος και συντήρηση είναι ροπές φυσικές, και φυσιολογικές ακόμη, αποτελούν τάσεις υγιείς και κανονικές, δε συμβαίνει το ίδιο και με τις νοσηρές υπερβολές τους, με την προοδοπληξία και την αντιδραστικότητα. Εδώ πια έχει ξεπεραστεί το νόμιμο μέτρο, έχει χαθεί η συνείδηση των ορίων, η κάθε ορμή μένει αχαλίνωτη στη φορά της, δε διατηρεί πια τον έλεγχο των κινήσεών της και γίνεται τυφλή και φυσικά, άγονη. Από την αντίθεσή τους δε δημιουργείται ευεργετική προώθηση αλλά η καταστρεπτική τριβή. Ανάβει ο σπινθήρας του πείσματος, της εμπάθειας, του φανατισμού. Με τη διάβρωση φθείρονται και τα δύο ρεύματα. Το βέλος δεν υψώνεται, συντριβεται και γύρω απλώνεται σιγά σιγά το αποκαρδιωτικό κενό. Ο αντιδραστικός δεν είναι φρονιμότερος, αλλά ένας μωρός συντηρητικός.

Πρέπει να προσέξουμε πολύ αυτή τη διάκριση, γιατί μας εξηγεί πολλά φαινόμενα της ζωής μας. Αν η πρόοδος είναι δύναμη γονιμοποιός, γιατί προσφέρει θετικά πράγματα, η προοδοπληξία αποτελεί κίνδυνο, γιατί είναι άγονη άρνηση. Αν η συντήρηση είναι ωφέλιμη και σκόπιμη στην κίνηση της ζωής, η αντιδραστικότητα με τον εμπάθη μισονείσμό¹ της είναι σωστή συμφορά. Και οι δύο ακρότητες όπλο τους έχουν το μονολιθικό τους δογματισμό και την ανοικτίρμονα διαβολή του αντιπάλου. Δεν αντιτίθεται με το συγκαταβατικό χαμόγελο της επιείκειας, όπως ο ορμητικός έφηβος προς τον ώριμο άντρα, αλλά με μωρίες και λύσσα, καθώς το τρελόπαιδο προς τον ξεμωραμένο γέρο.

¹ Μισονείσμος: αδόκιμος όρος, σημαίνει την αντιπάθεια προς το νέο

e-ΕΚΦΡΑΣΗ- ΕΚΘΕΣΗ

Άλλο συντήρηση και άλλο αντιδραστικότητα. Άλλο πρόοδος και άλλο προοδοπληξία. Οι πρώτοι όροι των ζευγών τροφοδοτούν κάθε μορφή ζωής και την προάγουν. Οι δεύτεροι τη σκοτώνουν. Και αν τα νιάτα, ορμητικά καθώς είναι και ασυλλόγιστα, πηδούν πολύ συχνά τα εσκαμμένα, εκείνοι όπου κοσμούνται από το λευκό φωτοστέφανο της ωριμότητας, δεν πρέπει να σπεύδουν να τα μιμηθούν σ' αυτό το θανάσιμο πήδημα από το άλλο μέρος της τάφρου, αλλά νηφάλιοι και με πλήρη συναίσθηση της ευθύνης τους να δίνουν πάντα το χρυσό παράδειγμα του μέτρου, γιατί η παρεκτροπή τους δεν πρόκειται να βρει ούτε αυτή την κατά συγκατάβαση συγγνώμη που δίνεται στην τρυφερή ηλικία.

Ε. Π. Παπανούτσος, «Πρόοδος και συντήρηση», Εφήμερα, επίκαιρα, ανεπίκαιρα,

Τκαρος, Αθήνα, 1980, σελ. 148-150

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

A.1. Να συντάξετε την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις.
(15 μονάδες)

B.1. Με ποια γλωσσικά μέσα (συνδέσμους, λέξεις / φράσεις, αντιπαράθεση εννοιών, ...) πραγματοποιείται η συνοχή στο κείμενο; Να δώσετε 5 παραδείγματα.
(5 μονάδες)

B.2. Να βρείτε τη δομή και τον τρόπο ανάπτυξης της τελευταίας παραγράφου.
(5 μονάδες)

B.3. Να γράψετε τα παραθετικά των επιθέτων (συγκριτικό και υπερθετικό βαθμό):
σίγουρη, ώριμος, γόνιμη, , τρυφερή, ορμητικά.
(5 μονάδες)

Γ. Πολλές φορές μεταξύ γονέων και παιδιών δημιουργείται ένα πρόβλημα επικοινωνίας («χάσμα γενεών»). Οι γονείς δεν καταλαβαίνουν τις ανάγκες των παιδιών και τα παιδιά δυσσταρεσούνται από τις απαιτήσεις των μεγάλων. Να εντοπίσετε τις αιτίες και να υποδείξετε τρόπους για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Τις απόψεις σας να τις αναπτύξετε σε ένα κείμενο που θα εκφωνηθεί σε εκδήλωση του σχολείου σας. (200-250 λέξεις)
(20 μονάδες)

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Η ψυχές των γερόντων

Κ.Π. Κ α β ά φ η ς

Μες στα παληά τα σώματά των τα φθαρμένα
κάθονται των γερόντων η ψυχές.

Τι θλιβερές που είναι οι πτωχές
και πως βαρύνονται την ζωή την άθλια που τραβούνε.
Πώς τρέμουν μην την χάσουνε και πώς την αγαπούνε
η σαστισμένες κι αντιφατικές
ψυχές, που κάθονται –κωμικοτραγικές–
μες στα παληά των τα πετσιά τ' αφανισμένα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

A.1. Ο Καβάφης συνθέτει το ποίημα «Η ψυχές των γερόντων» το 1898 σε ηλικία 35 ετών και δίνει μια εξαιρετικά έντονη εικόνα της γεροντικής ηλικίας, η οποία παρουσιάζεται ως περίοδος πλήρους παρακμής και εξαθλίωσης. Να την περιγράψετε με δικά σας λόγια.

(15 μονάδες)

B.1. Ο ποιητής χρησιμοποιεί ερωτήσεις. Να τις καταγράψετε και να πείτε τι προσφέρουν στο ποίημα;

(10 μονάδες)

B.2. Να εντοπίσετε την προσωποποίηση στο ποίημα και να την αναλύσετε.

(5 μονάδες)

Γ. Οι μεγαλύτεροι άνθρωποι αντιμετωπίζουν τη ζωή με περισσότερη απαισιοδοξία σε σχέση με τους νέους; Να αναπτύξετε τη φράση αυτή χρησιμοποιώντας σύγκριση-αντίθεση σε 100-120 λέξεις.

(20 μονάδες)